

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ 16/2024 ΕΠΙΒΟΛΗ ΠΡΟΣΤΙΜΟΥ ΚΑΙ ΕΝΤΟΛΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΕ ΕΥΡΩΒΟΥΛΕΥΤΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΤΟΠΙΝ ΔΙΑΡΡΟΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΑΠΟΔΗΜΩΝ

Στέφανος Βιτωράτος

Δικηγόρος (LLM, M.A., FIP, CIPP/E, CIPM)

Συνιδρυτής της AMKE Homo Digitalis

I. ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Η Αρχή Προστασίας Δεδομένων (ΑΠΔ) έλαβε στο διάστημα 01.03.2024 έως 16.04.2024 περισσότερες από 230 καταγγελίες και αιτήματα Ελλήνων αποδήμων ψηφοφόρων κατά της πρώην –πλέον– Ευρωβουλευτή Άννας Μισέλ Ασημακοπούλου για αζήτητη πολιτική επικοινωνία μέσω email¹.

Η υπό εξέταση επικοινωνία, με θέμα «100 ημέρες πριν από τις Ευρωεκλογές» πραγματοποιήθηκε την 01.03.2024 στην προσωπική ηλεκτρονική διεύθυνση των καταγγελλόντων, την οποία οι τελευταίοι είχαν δηλώσει κατά την εγγραφή τους στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εξωτερικού, το έτος 2023 μέσω της πλατφόρμας του Υπουργείου Εσωτερικών arodimoi.gov.gr. Μάλιστα, αρκετοί καταγγέλλοντες ανέφεραν ότι κατά την προσπάθεια απεγγραφής τους από τη λίστα αποδεκτών της επικοινωνίας γινόταν εμφανές ότι η λίστα στην οποία είχαν συμπεριληφθεί έφερε την ονομασία «ΑΠΟΔΗΜΟΙ».

Η κ. Ασημακοπούλου απέστειλε το σχετικό email σε 25.538 διευθύνσεις email, εκ των οποίων οι 25.462 ταυτίζονταν με τις διευθύνσεις στους σχετικούς εκλογικούς

¹ Ο συνθηθέστερος τρόπος με τον οποίο διεξάγεται η πολιτική επικοινωνία σήμερα είναι μέσω ηλεκτρονικών μηνυμάτων. Η εν λόγω μορφή επικοινωνίας περιλαμβάνει την επικοινωνία με SMS, MMS, email, Viber, Whatsapp, Skype, Facebook Messenger κτλ. Βλ. [link](#) (τελευταία πρόσβαση 16.06.2024) και ΑΠΔ, Κατευθυντήριες Γραμμές 1/2023, σελ. 9.

καταλόγους αποδήμων του ΥΠΕΣ². Η Ευρωβουλευτής, αν και αρχικά διατεινόταν ότι είχε η ίδια συλλέξει τις διευθύνσεις, τελικά κατέθεσε στην ΑΠΔ ότι η λίστα «ΑΠΟΔΗΜΟΙ» περιλάμβανε δεδομένα που της παρασχέθηκαν από τον τ. Γραμματέα Αποδήμων της Νέας Δημοκρατίας, κ. Θεοδωρόπουλο. Ο κ. Θεοδωρόπουλος επιβεβαίωσε τη διακίνηση των εκλογικών καταλόγων μέσω της εφαρμογής «WhatsApp»³, αναφέροντας ότι τα στοιχεία προήλθαν από το Υπουργείο Εσωτερικών και είχαν φτάσει στα χέρια του από «αρμόδιο κομματικό στέλεχος», το οποίο αρχικά δεν κατονόμασε.

Παράλληλα, το ίδιο διάστημα υποβλήθηκαν στην ΑΠΔ και 66 καταγγελίες Ελλήνων αποδήμων κατά του Υπ. Εσωτερικών (ΥΠΕΣ) για παραβίαση των προσωπικών τους δεδομένων, λόγω της εικαζόμενης διαρροής της διεύθυνσης email τους από το Υπουργείο προς την προαναφερθείσα πρώην Ευρωβουλευτή.

Μετά από σειρά επιτόπιων ελέγχων και λήψη στοιχείων από την κ. Ασημακοπούλου, το ΥΠΕΣ, το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας, αλλά και από άλλα σχετιζόμενα με την υπόθεση πρόσωπα, διαπιστώθηκε από την ΑΠΔ ότι διακινήθηκε εκτός Υπουργείου ένα αρχείο με προσωπικά δεδομένα του συνόλου των εγγεγραμμένων εκλογέων εξωτερικού για τις εκλογές του Ιουνίου 2023, για το οποίο το ΥΠΕΣ είναι υπεύθυνος επεξεργασίας, και για το οποίο η ισχύουσα εκλογική νομοθεσία (αλλά και η σχετική με την προστασία προσωπικών δεδομένων) δεν προβλέπει δυνατότητα νόμιμης διαβίβασής του σε αποδέκτες εκτός Υπουργείου. Το εν λόγω αρχείο περιείχε προσωπικά δεδομένα, τα οποία εξαιρούνται από τη χορήγηση στους δικαιούχους αντιτύπων εκλογικών καταλόγων, όπως διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και τηλέφωνο επικοινωνίας των εκλογέων εξωτερικού.

Το αρχείο με τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις, το οποίο δημιουργήθηκε για εσωτερική χρήση στο ΥΠΕΣ, διέρρευσε κατά πώς φαίνεται προς τον κ. Θεοδωρόπουλο στις 23.06.2023 από αποστολέα απροσδιορίστου μέχρι σήμερα ταυτότητας. Ο κ. Θεοδωρόπουλος το διαβίβασε στην κ. Ασημακοπούλου στις 20.01.2024.

II. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ-ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Η ΑΠΔ στην απόφαση 16/2024 εξετάζει αφενός το ζήτημα της επικοινωνίας πάσης φύσεως αιρετών ή υποψηφίων με το εκλογικό σώμα και αφετέρου τις υποχρεώσεις συμμόρφωσης ενός υπευθύνου επεξεργασίας με τη νομοθεσία για την προστασία προσωπικών δεδομένων (αρχή της λογοδοσίας) και τις ειδικότερες απαιτήσεις για την αναφορά ενός περιστατικού παραβίασης προσωπικών δεδομένων.

1. ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Η πολιτική επικοινωνία κατοχυρώνεται πολλαπλώς και συναντάται υπό διαφορετικές εκφάνσεις στο Σύνταγμα: Στο άρθρο 5 παρ. 1 Σ. (συμμετοχή στην πολιτική ζωή της χώρας) και στο άρθ. 5Α Σ., το οποίο κατοχυρώνει καθολικό «δικαίωμα στην πληροφόρηση», μέσω της «κοινωνίας της πληρο-

² ΑΠΔ 16/2024, σελ. 10.

³ Ibidem, σελ. 14.

φορίας», ενώ τέλος, κατοχυρώνεται και –με έμφαση– στη συμμετοχή σε κόμματα που εξυπηρετεί τη δημοκρατία, στο άρθρο 29 παρ. 1 Σ.⁴. Φυσικά, κάθε είδους «επικοινωνία», συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής, πραγματοποιείται υπό τις εγγυήσεις του άρθ. 9Α Σ. για την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

2. Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ Η ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η προστασία προσωπικών δεδομένων βασίζεται, κατά κύριο λόγο, στις διατάξεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων (ΕΕ 2016/679, εφεξής «ΓΚΠΔ»), στις διατάξεις της Οδηγίας 2002/58 για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, αλλά και σε επιμέρους εθνικές νομοθεσίες, όπως στην Ελλάδα ο ν. 4624/2019, ο οποίος θεσπίζει μεταξύ άλλων μέτρα εφαρμογής του ΓΚΠΔ και ο ν. 3471/2006, ο οποίος ενσωματώνει την παραπάνω Οδηγία.

Η υπό ανάλυση απόφαση παρουσιάζει ενδιαφέρον καθώς είναι η πρώτη, η κρίση της οποίας βασίζεται αποκλειστικά στον ΓΚΠΔ, μετά από τις πρόσφατες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ)⁵, οι οποίες εξαίρεσαν την πολιτική επικοινωνία από το πεδίο εφαρμογής του άρθ. 11 ν. 3471/2006, το οποίο αφορά τη μη ζητηθείσα επικοινωνία (κυρίως την εμπορική)⁶.

Οι κρίσιμες διατάξεις του ΓΚΠΔ που αφορούν την ανάλυση της υπόθεσης είναι:

- Το άρθ. 5.1 στοιχείο (α) ΓΚΠΔ, το οποίο αναφέρεται στη «*σύννομη και θεμιτή επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων*» (αρχή της νομιμότητας, αντικειμενικότητας και διαφάνειας)⁷.
- Το άρθ. 5.1 στοιχείο (β) ΓΚΠΔ, σύμφωνα με το οποίο τα προσωπικά δεδομένα «*συλλέγονται για καθορισμένους, ρητούς και νόμιμους σκοπούς και δεν υποβάλλονται σε περαιτέρω επεξεργασία κατά τρόπο ασύμβατο προς τους σκοπούς αυτούς*» (αρχή του περιορισμού του σκοπού).
- Το άρθ. 5.1 στοιχείο (στ) ΓΚΠΔ, το οποίο ορίζει ότι τα προσωπικά δεδομένα οφείλουν να «*υποβάλλονται σε επεξεργασία κατά τρόπο που εγγυάται την ενδεδειγμένη ασφάλειά τους, μεταξύ άλλων την προστασία τους από μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη επεξεργασία και τυχαία απώλεια, καταστροφή ή φθορά, με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων τεχνικών ή οργανωτικών μέτρων*» (αρχή της ακεραιότητας και εμπιστευτικότητας).
- Το άρθ. 5.2 ΓΚΠΔ, το οποίο προβλέπει ότι «*ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει την ευθύνη και είναι σε θέση να αποδείξει τη συμμόρφωση του*» (αρχή της λογοδοσίας⁸).
- Το άρθ. 6.1 (στ) ΓΚΠΔ, το οποίο αναφέρεται στη νομική βάση επεξεργασίας του υπέρτερου έννομου συμφέροντος η οποία ορίζει ότι η επεξεργασία θα πρέπει να «*είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος,*

⁴ Βλ. [link](#) (τελευταία πρόσβαση 16.06.2024).

⁵ ΣτΕ 1343, 1344, 1345/2022.

⁶ Βλ. [link](#) (τελευταία πρόσβαση 16.06.2024).

⁷ Βλ. σχετικά και αιτ. σκέψη 39 ΓΚΠΔ.

⁸ «ακρογωνιαίος λίθος του ΓΚΠΔ» κατά την ΑΠΔ, βλ. ΑΠΔ 35/2022, σκ. 7, σελ. 10.

εκτός εάν έναντι των συμφερόντων αυτών υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»⁹.

- Το άρθρ. 6.4 ΓΚΠΔ, το οποίο προβλέπει ότι «όταν η επεξεργασία για σκοπό άλλο από αυτόν για τον οποίο έχουν συλλεγεί τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν βασίζεται στη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων ή στο δίκαιο της Ένωσης ή το δίκαιο κράτους μέλους, [...] ο υπεύθυνος επεξεργασίας, προκειμένου να εξακριβωθεί κατά πόσο η επεξεργασία για άλλο σκοπό είναι συμβατή με τον σκοπό για τον οποίο συλλέγονται αρχικώς τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, λαμβάνει υπόψη, μεταξύ άλλων α) τυχόν σχέση μεταξύ των σκοπών για τους οποίους έχουν συλλεχθεί τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και των σκοπών της επιδιωκόμενης περαιτέρω επεξεργασίας, β) το πλαίσιο εντός του οποίου συλλέχθηκαν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως όσον αφορά τη σχέση μεταξύ των υποκειμένων των δεδομένων και του υπευθύνου επεξεργασίας, γ) τη φύση των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα [...] δ) τις πιθανές συνέπειες της επιδιωκόμενης περαιτέρω επεξεργασίας για τα υποκείμενα των δεδομένων, ε) την ύπαρξη κατάλληλων εγγυήσεων, που μπορεί να περιλαμβάνουν κρυπτογράφηση ή ψευδωνυμοποίηση»¹⁰.
- Το άρθρ. 14 ΓΚΠΔ, το οποίο αναφέρεται στις πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται στο υποκείμενο των δεδομένων όταν η συλλογή δεδομένων δεν γίνεται από το ίδιο.
- Το άρθρ. 25.1 ΓΚΠΔ, για την προστασία των δεδομένων ήδη από τον σχεδιασμό και εξ ορισμού, η οποία περιλαμβάνει «τόσο κατά τη στιγμή του καθορισμού των μέσων επεξεργασίας όσο και κατά τη στιγμή της επεξεργασίας, κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα» και ει δυνατόν «εξ ορισμού» σύμφωνα με το 25.2.
- Το άρθρ. 30 ΓΚΠΔ, το οποίο περιλαμβάνει την υποχρέωση για την τήρηση Αρχείου Δραστηριοτήτων Επεξεργασίας, με το αντίστοιχο κατ' ελάχιστον περιεχόμενο, το οποίο προβλέπεται στα στοιχεία (α-ζ)¹¹.
- Το άρθρ. 32 ΓΚΠΔ, το οποίο αφορά την ασφάλεια της επεξεργασίας και επαναλαμβάνει την ανάγκη να εφαρμόζονται «κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίζεται το κατάλληλο επίπεδο ασφάλειας έναντι των κινδύνων».
- Το άρθρ. 33 ΓΚΠΔ, το οποίο προβλέπει την υποχρέωση γνωστοποίησης παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στην εποπτική αρχή «αν είναι δυνατό, εντός 72 ωρών από τη στιγμή που αποκτά γνώση του γεγονότος» με την απαραίτητη τεκμηρίωση για «κάθε παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που συνίστανται στα πραγματικά περιστατικά που αφορούν την παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τις συνέπειες και τα ληφθέντα

⁹ Βλ. σχετικά και αιτ. σκέψη 47 αναφορικά με τη «στάθμιση».

¹⁰ Βλ. σχετικά και αιτ. σκέψη 50 ΓΚΠΔ, η οποία μεταξύ άλλων επαναλαμβάνει ότι «η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για σκοπούς άλλους από εκείνους για τους οποίους τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα συλλέχθηκαν αρχικά θα πρέπει να επιτρέπεται μόνο εφόσον η επεξεργασία είναι συμβατή με τους σκοπούς για τους οποίους τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα συλλέχθηκαν αρχικά».

¹¹ Και η ορθή τήρησή του επίσης αποτελεί απόδειξη συμμόρφωσης (αρχή της λογοδοσίας) σύμφωνα με την αιτ. σκέψη 82 ΓΚΠΔ.

διορθωτικά μέτρα». Επιπλέον βάσει της σχετικής αιτιολογικής σκέψης 87 ΓΚΠΔ «θα πρέπει να εξακριβώνεται κατά πόσον έχουν τεθεί σε εφαρμογή όλα τα κατάλληλα μέτρα τεχνολογικής προστασίας και οργανωτικά μέτρα για τον άμεσο εντοπισμό κάθε παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και την άμεση ενημέρωση της εποπτικής αρχής και του υποκειμένου των δεδομένων. Θα πρέπει να διαπιστώνεται ότι η κοινοποίηση πραγματοποιήθηκε χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, λαμβανομένων υπόψη ιδίως της φύσης και της σοβαρότητας της παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και των συνεπειών και των δυσμενών αποτελεσμάτων της για το υποκείμενο των δεδομένων».

3. ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΗΣ ΑΠΔ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η απόφαση 16/2024 βασίζεται στις Κατευθυντήριες Γραμμές 1/2023 της ΑΠΔ, οι οποίες εκδόθηκαν μετά τις προαναφερθείσες αποφάσεις του ΣτΕ, που φωτίζουν την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για σκοπούς πολιτικής επικοινωνίας. Συνοπτικά:

- Ο ΓΚΠΔ εφαρμόζεται σε οποιαδήποτε μορφή πολιτικής επικοινωνίας, «προεκλογική ή μη».
- Εφόσον δεν υπάρχει συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων, θα πρέπει να αναζητείται το «υπέρτερο έννομο συμφέρον», το οποίο θα πρέπει να αποδεικνύεται από τον υπεύθυνο επεξεργασίας και ταυτόχρονα να μην υπερισχύουν το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες των υποκειμένων, λαμβάνοντας υπόψη τις θεμιτές προσδοκίες τους βάσει της σχέσης τους με τον υπεύθυνο επεξεργασίας.
- Αν η συλλογή δεδομένων γίνεται για άλλο σκοπό από αυτόν για τον οποίο αρχικά συλλέχθηκαν (π.χ. καταγραφή αποδήμων) και στη συνέχεια αποτέλεσαν μέρος πολιτικής επικοινωνίας, ο υπεύθυνος επεξεργασίας (η πρώην Ευρωβουλευτής εν προκειμένω) πρέπει να «τεκμηριώνει ότι η επεξεργασία για τον σκοπό της πολιτικής επικοινωνίας είναι συμβατή με τον σκοπό για τον οποίο συλλέχθηκαν αρχικώς τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα».
- Ενδεικτικά η ΑΠΔ αναφέρει ότι θα ήταν νόμιμη μία τέτοια επικοινωνία, εφόσον ο πολιτικός είχε συλλέξει τα σχετικά στοιχεία επικοινωνίας στο πλαίσιο συμμετοχής κάποια εκδήλωσης, λόγω προηγούμενης επαγγελματικής ή προσωπικής σχέσης, από τη λίστα μελών και φίλων του κόμματος, από κάποιο σωματείο στο οποίο συμμετέχει, από τους φίλους/ακολούθους του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Αντίθετα, σε περιπτώσεις που ο πολιτικός έχει συλλέξει τα προσωπικά δεδομένα από το διαδίκτυο με τη χρήση web crawler, ή τα έχει συλλέξει από δημόσιους καταλόγους/μπτρώα που είναι αναρτημένα για σκοπούς διαφάνειας, ή έχει αγοράσει λίστα στοιχείων επικοινωνίας, η επεξεργασία, άρα και η επικοινωνία θα ήταν παράνομη.

III. ΤΟ ΣΚΕΠΤΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

1. ΒΑΣΙΚΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Όσον αφορά στην κ. Ασημακοπούλου, η Αρχή διαπίστωσε ότι η συλλογή προσωπικών δεδομένων αποδήμων ψηφοφόρων, συμπεριλαμβανομένων των διευθύνσεων email, και η χρήση τους για την αποστολή μηνύματος πολιτικής επικοινωνίας είναι αθέμιτη, παραβιάζει τις αρχές της αντικειμενι-

κότητας, της διαφάνειας και της νομιμότητας και επιπλέον δεν θα μπορούσε να είναι «ευλόγως αναμενόμενη»¹² για τα υποκείμενα των δεδομένων. Σε αρμονία με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Προστασίας Δεδομένων (ΕΣΠΔ), η ΑΠΔ εξετάζει τις παραπάνω αρχές διακριτά, συνεκτιμώντας ωστόσο ότι αποτελούν «εγγενώς συνδεδεμένες και αλληλεξαρτώμενες»¹³.

Στην προκειμένη περίπτωση, οι απόδημοι ψηφοφόροι, ούτε ενημερώθηκαν προσηκόντως κατά τα άρθ. 12 και 14 ΓΚΠΔ για την επεξεργασία των δεδομένων τους (παρά μόνο μέσω ενός υπερσυνδέσμου που παρείχε γενικές πληροφορίες), ούτε παρείχαν συγκατάθεση για την επεξεργασία για σκοπούς πολιτικής επικοινωνίας, ούτε τα συμφέροντα της κ. Ασημακοπούλου, η οποία επικαλέστηκε το άρθ. 6.1. (στ), κρίνονται υπέρτερα από το δικαίωμα ιδιωτικότητας των παραληπτών, οι οποίοι είχαν παράσχει τα προσωπικά τους δεδομένα αποκλειστικά για τον σκοπό της άσκησης του εκλογικού τους δικαιώματος.

Σχετικά με το Υπουργείο Εσωτερικών σημειώνεται ότι η διαρροή αρχείου που προορίζεται αποκλειστικά για εσωτερική χρήση αποτελεί περιστατικό παραβίασης εμπιστευτικότητας και άρα παραβίασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τον ορισμό του άρθ. 4 (12) ΓΚΠΔ και τα όσα ορίζει το άρθ. 33 ΓΚΠΔ¹⁴.

Το ΥΠΕΣ, ως Υπεύθυνος Επεξεργασίας σε ό,τι αφορά την άσκηση εκλογικού δικαιώματος των Ελλήνων αποδήμων ψηφοφόρων, όφειλε να εφαρμόζει κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, ικανά να διασφαλίζουν την ακεραιότητα και την εμπιστευτικότητα των δεδομένων. Στο υπό εξέταση περιστατικό υπήρχε η δυνατότητα εξαγωγής του συνόλου των δεδομένων χωρίς καταγραφή ενεργειών, παρά μόνο της εισόδου και της εξόδου ενός χρήστη, παρόλο που υπήρχε σχετική δυνατότητα λεπτομερέστερης καταγραφής, η οποία όμως δεν είχε ενεργοποιηθεί. Επιπλέον, τα αρχεία ήταν δυνατόν να διαβιβαστούν σε αρμόδιους υπαλλήλους χωρίς την εφαρμογή οποιουδήποτε μέτρου, με αποτέλεσμα να είναι δυνατή η (με δόλο ή χωρίς) παραβίαση της εμπιστευτικότητας και ο διαμοιρασμός τους σε μη εξουσιοδοτημένους τρίτους (όπως ο κ. Θεοδωρόπουλος). Εκτός των παραπάνω, το ΥΠΕΣ παραβίασε και την υποχρέωση αναφοράς περιστατικού παραβίασης εντός 72 ωρών, ενώ και η γνωστοποίησή του υπήρξε πλημμελής, όπως και η προσπάθεια ανεύρεσης του πραγματικού χρόνου της παραβίασης, για την οποία, όπως επίσημα κατέθεσε το ΥΠΕΣ δια των εκπροσώπων του, ενημερώθηκε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Τέλος, κατά τον έλεγχο που διενήργησε η ΑΠΔ στο ΥΠΕΣ, εντοπίστηκαν σοβαρές ελλείψεις στις πολιτικές και τις διαδικασίες αναφορικά με την προστασία προσωπικών δεδομένων και ειδικότερα ως προς το αρχείο δραστηριοτήτων επεξεργασίας, όπου, όπως χαρακτηριστικά σημειώνεται, οι υπάλληλοι του ΥΠΕΣ αναφέρονται ως εκτελούντες την επεξεργασία¹⁵, ενώ η εταιρεία που είχε αναλάβει την υλοποίηση και συντήρηση της πλατφόρμας δεν αναφέρεται καν.

¹² ΑΠΔ 16/2024, σελ. 55

¹³ Βλ. ιδίως α) Κατευθυντήριες γραμμές ΕΣΠΔ 4/2019 σύμφωνα με το άρθρο 25 – Προστασία των δεδομένων ήδη από τον σχεδιασμό και εξ Ορισμού, § 69, β) Κατευθυντήριες γραμμές του ΕΣΠΔ 2/2019 για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο (β) του ΓΚΠΔ στο πλαίσιο της παροχής επιγραμμικών υπηρεσιών σε υποκείμενα δεδομένων (EDPB Guidelines 2/2019) § 12 και γ) Δεσμευτική Απόφαση ΕΣΠΔ 2/2023 (EDPB Binding Decision 2/2023), § 99-107.

¹⁴ ΑΠΔ 16/2024, σελ. 51.

¹⁵ ΑΠΔ 16/2024, σκ. ιδ, σελ. 62.

Η ΑΠΔ ανέβαλε την έκδοση απόφασης σε ό,τι αφορά τη Νέα Δημοκρατία και τον κ. Θεοδωρόπουλο, δεδομένου ότι «ο τελευταίος, μετά την ακρόαση και την υποβολή υπομνημάτων, προσκόμισε έννομη βεβαίωσή του, ως προς τον τρόπο περιέλευσης σε αυτόν των εκλογικών καταλόγων, ως νεότερο κρίσιμο στοιχείο, από το περιεχόμενο του οποίου προκύπτει η ανάγκη περαιτέρω διερεύνησης των εκεί προβαλλόμενων ισχυρισμών».

2. ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΑΠΔ

Η ΑΠΔ επέβαλε στην Άννα Μισέλ Ασημακοπούλου, ως υπεύθυνο επεξεργασίας για την επικοινωνία, διοικητικό χρηματικό πρόστιμο συνολικού ύψους 40.000 ευρώ για παραβάσεις των άρθρων 5, 6 και 14 του ΓΚΠΔ και έδωσε εντολή διαγραφής των προσωπικών δεδομένων των αποδήμων.

Η ΑΠΔ επέβαλε στο ΥΠΕΣ, ως υπεύθυνο επεξεργασίας για τα προσωπικά δεδομένα των αποδήμων ψηφοφόρων, διοικητικό χρηματικό πρόστιμο συνολικού ύψους 400.000 ευρώ για παραβάσεις των άρθρων 5, 25, 30, 32 και 33 του ΓΚΠΔ, ενώ παράλληλα έδωσε εντολή α) να προβεί σε ενέργειες που αφορούν την επανεξέταση των διαδικασιών του και την καλύτερη συμμόρφωσή του με τον ΓΚΠΔ σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο και β) να εκπαιδεύσει σχετικά τους υπαλλήλους του ώστε να αυξήσει την ευαισθητοποίησή τους σχετικά με την προστασία προσωπικών δεδομένων. Από το τελευταίο σκέλος προκύπτει και η σημασία του ανθρώπινου παράγοντα για αποφυγή περιστατικών παραβίασης. Τέλος η ΑΠΔ επεσήμανε ότι οι διαπιστωθείσες παραβάσεις δεν σχετίζονται με τη διαδικασία διενέργειας της ψηφοφορίας (επιστολική ψήφος).

IV. ΣΚΕΨΕΙΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από την απόφαση 16/2024 της ΑΠΔ ανακύπτουν κάποια ενδιαφέροντα σημεία τα οποία δίνουν τροφή για σκέψη:

Τα συγκεκριμένα πρόστιμα που επιβλήθηκαν έχουν τη σημασία τους, καθώς το μεν της κ. Ασημακοπούλου αποτελεί το υψηλότερο πρόστιμο που έχει επιβληθεί σε φυσικό πρόσωπο, το δε του ΥΠΕΣ το υψηλότερο πρόστιμο σε Υπουργείο. Επιπλέον, αποτελεί το δεύτερο πρόστιμο σε Υπουργείο σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά από εκείνο που είχε επιβληθεί με την απόφαση 13/2024 στο Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου (175.000 ευρώ). Γίνεται έτσι αντιληπτό ότι α) δεν υφίστανται όρια προστίμων για τα φυσικά πρόσωπα και ότι β) ενδέχεται η συμμόρφωση και άλλων φορέων της δημόσιας διοίκησης με το πλαίσιο προστασίας προσωπικών δεδομένων να είναι πλημμελής. Δεδομένου ότι το κράτος, με τις επιμέρους οντότητές του, είναι ο μεγαλύτερος «Υπεύθυνος Επεξεργασίας» προσωπικών δεδομένων θα ήταν ενδεχομένως σκόπιμο να ελεγχθούν και άλλοι φορείς από την ΑΠΔ αξιοποιώντας τις σχετικές εξουσίες της.

Αξιοσημείωτη είναι η σπουδή της ΑΠΔ για την έκδοση της συγκεκριμένης απόφασης μέσα σε 3 μήνες, η οποία πιθανώς να υποκινήθηκε από την έκταση της δημοσιότητας που είχε λάβει το περιστατικό. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στις προηγούμενες πέντε αποφάσεις της ΑΠΔ, ο μέσος όρος του διαστήματος από την καταγγελία/γνωστοποίηση ως την έκδοση της απόφασης είναι 24 μήνες και μάλιστα με απλούστερη αποδεικτική διαδικασία. Πιο συγκεκριμένα:

- 15.04.2024. Εξέταση καταγγελίας κατά διαγνωστικού κέντρου για παραβίαση της εμπιστευτικότητας ιατρικών δεδομένων (15 μήνες μετά την καταγγελία).
- 08.04.2024. Διαγραφή από τον Εθνικό Κατάλογο Ανεπιθύμητων Αλλοδαπών (24 μήνες μετά την καταγγελία).
- 02.04.2024. Έρευνα αναφορικά με τον έλεγχο των δομών υποδοχής και φιλοξενίας πολιτών τρίτων χωρών (27 μήνες μετά την εκκίνηση της διαδικασίας από την Αρχή).
- 29.02.2024. Καταγγελία κατά διαδικτυακής μηχανής αναζήτησης για μη ικανοποίηση του δικαιώματος διαγραφής (29 μήνες μετά την καταγγελία).
- 28.02.2024. Μη ορθή τήρηση τεχνικών και οργανωτικών μέτρων, με συνέπεια τη μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση από τρίτους (25 μήνες μετά τη γνωστοποίηση στην Αρχή).

Η απόφαση της ΑΠΔ να μην εξετάσει περαιτέρω την υπόθεση ως προς τη Νέα Δημοκρατία και τον κ. Θεοδωρόπουλο σε αυτή τη φάση είναι επίσης σπάνια. Θεωρητικά αυτό συνέβη διότι η ΑΠΔ θα συνέχιζε την έρευνα σχετικά με το «αρμόδιο κομματικό στέλεχος της Ν.Δ. για τους εκλογικούς καταλόγους» από το οποίο ο κ. Θεοδωρόπουλος έλαβε τους καταλόγους, το οποίο όμως «δεν κατονόμασε αλλά επιφυλάχθηκε να κατονομάσει με το υπόμνημά του». Μοιάζει αρκετά εύκολος ο διαχωρισμός της υπόθεσης, δεδομένου του ότι αναμενόταν μονάχα μια ένορκη βεβαίωση του τελευταίου, η οποία κατατέθηκε ωστόσο στις 22.05.2024. Ενόψει αυτού αναμένονται ενδιαφέρουσες εξελίξεις και ως προς το εναπομείναν σκέλος.

Πρωτοτυπία παρουσιάζει επίσης το γεγονός πως ένας Υπεύθυνος Επεξεργασίας μαθαίνει για ένα περιστατικό παραβίασης προσωπικών δεδομένων που επεξεργάζεται από τα ΜΜΕ¹⁶. Παράλληλα φαίνεται ότι το ΥΠΕΣ επιλήφθηκε του ζητήματος με αρκετή χαλαρότητα, παρά τη σοβαρότητά του, ειδικά όσον αφορά τις απαιτήσεις γνωστοποίησης του άρθ. 33 ΓΚΠΔ. Η ΑΠΔ αντιλήφθηκε αυτό το γεγονός, το οποίο μάλλον λειτούργησε επιπλέον επιβαρυντικά, και διαπιστώνει πως το ΥΠΕΣ στην υποβληθείσα αρχική γνωστοποίησή του (η οποία και δεν συμπληρώθηκε) «δεν συμπεριέλαβε πληροφορίες που ανακοινώθηκαν δημόσια και είχαν αναφερθεί σε συνέντευξη της Υπουργού προ της υποβολής της γνωστοποίησης».

Δεν αναφέρεται πουθενά στην απόφαση πιθανός έλεγχος της Εκτίμησης Αντικτύπου Προσωπικών Δεδομένων που θα έπρεπε να έχει εκπονήσει το ΥΠΕΣ. Η φύση της επεξεργασίας ή/και ο όγκος των δεδομένων την απαιτούν. Είναι δυνατόν η ΑΠΔ να παρέλειψε να τη ζητήσει, ειδικά από τη στιγμή που εντοπίστηκαν σοβαρά ατοπήματα στο Αρχείο Δραστηριοτήτων του ΥΠΕΣ και στις σχετικές πολιτικές;

Προκαταρκτική έρευνα έχει διατάξει επίσης η Εισαγγελία Αθηνών για ενδεχόμενη παραβίαση της νομοθεσίας για τα προσωπικά δεδομένα και της παραβίασης υπηρεσιακού απορρήτου. Ενδιαφέρον θα έχει να δούμε και το εκεί πόρισμα. □

¹⁶ ΑΠΔ 16/2024, σελ.7.